

WO=MEN Dutch Gender Platform Input Afrikastrategie 2023-2032

Introductie

Op 30 mei jl. publiceerde het ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ) de Afrikastrategie. De leden van WO=MEN zijn verheugd met deze strategie die voor het eerst het hele continent bestrijkt. Met oog voor gelijkwaardige partnerschappen in een wereld van veranderende machtsverhoudingen, en erkenning voor ons koloniaal verleden. Dit is een belangrijke basis voor de vormgeving van nieuwe relaties tussen Nederland en Afrikaanse landen. We zijn ook blij met de focus op borging van stabiliteit, vrede en veiligheid als voorwaarde van de sociaaleconomische en politieke ontwikkeling van verschillende landen in Afrika.

De Afrikastrategie volgt een jaar na de aankondiging van het [Feministisch Buitenland Beleid](#) (FBB). Leggen we de Afrikastrategie langs de principes van het FBB (*Rights, Representation, Resources en Reality Check*), dan missen we soms diepgang en urgentie. De positie en rechten van vrouwen, meisjes en LHBTQI+ personen staat onder grote druk in diverse landen in Afrika, ook georganiseerd door overheden zelf. Een feministische Afrikastrategie onderzoekt hoe conflict en sommige economische systemen disproportionele gevolgen hebben voor de veiligheid en sociaaleconomische positie van vrouwen en meisjes, en van LHBTQI+ personen. En welke rol (lokale) vrouwen- en jongerengroepen spelen in het bereiken van welvaart, duurzaamheid, stabiliteit, vrede en veiligheid.

De Afrikastrategie kan en moet meer in lijn met zowel het Feministisch Buitenland Beleid als ook het [Nationaal Actieplan \(NAP\) 1325](#) rond Vrouwen, Vrede en Veiligheid. Zet daartoe vooral op de thema's 'Gelijkwaardige Economische Ontwikkeling', 'Veiligheid en Stabiliteit' en 'Migratie, Opvang en Terugkeer' en 'Minder Armoede, Meer Duurzaamheid', steviger in op de opbouw van menselijke veiligheid en stabiliteit voor burgers, met name van vrouwen, meisjes en van LHBTQI+ personen. Zet in op stabiele samenlevingen vanaf de basis: werk aan weerbare gemeenschappen, werk aan bescherming van activisten op het gebied van mensen- en vrouwenrechten, werk aan duurzame, inclusieve, rechtvaardige en vreedzame samenlevingen. Concreet bevelen wij aan:

1. **Prioriteer een genderlens in de aanpak van gewelddadig conflict;**
2. **Pas de principes van het Feministisch Buitenland Beleid en de commitments van het Nationaal Actieplan (NAP) 1325 toe op internationale handel en winning van grondstoffen;**
3. **Zet in op preventie en tegengaan van gewelddadig extremisme;**
4. **Stel mensenrechten centraal bij Migratie, Opvang en Terugkeer;**
5. **Prioriteer gender in de inzet op economische ontwikkeling;**
6. **Betrek Afrikaanse vrouwenrechtenorganisaties en lokale gemeenschappen betekenisvol;**
7. **Koppel financiële bijdragen aan fondsen en multilaterale ontwikkelingsbanken aan duidelijke voorwaarden.**

1. Prioriteer een genderlens in de aanpak van gewelddadig conflict

De Afrikastrategie stelt dat Nederland zal blijven bijdragen aan missies die conflict bestrijden, stabiliteit verzekeren, en mensenrechten beschermen. Nederland gelooft in een 'integrale aanpak van conflict als voorwaarde voor duurzame stabiliteit' (3.2.1). Maar de strategie houdt geen rekening met de specifieke ervaringen van vrouwen en meisjes (in al hun diversiteit) voor, tijdens en na conflict. Zo wordt nergens verwezen naar conflict-gerelateerd seksueel gender-gerelateerd geweld (CRSGBV) of de bestrijding hiervan. Terwijl CRSGBV in grote delen van Afrika, o.a. in de Democratische Republiek Congo (DRC), Mali en Soedan, [samenlevingen destabiliseert](#). Door het gebrek van een genderlens is er geen erkenning voor de specifieke ervaringen van vrouwen en meisjes in al hun diversiteit voor, tijdens en na conflict. En door dit gebrek mist de Afrikastrategie een gendersensitieve, -responsieve en -

transformatieve benadering van conflict. Terwijl de bescherming van vrouwen en meisjes tegen alle vormen van geweld fundamenteel is voor het creëren en in stand houden van [vreedzame samenlevingen](#). Door het gebrek aan deze zogenaamde ‘genderlens’ worden bovendien belangrijke *early warning* tekenen gemist van instabiliteit en gewelddadig conflict. Zoals de toenemende georganiseerde aanvallen op rechten van vrouwen, LHBTQI+ personen en etnische of religieuze minderheden.

De preventie en oplossing van conflict waarin expliciet ook rekening wordt gehouden met de ervaringen, rollen en veiligheidsbehoeften van vrouwen en meisjes en LHBTQI+ personen, is fundamenteel. ***Wij roepen het ministerie op in de Afrikastrategie stil te staan bij de manifestaties en gevolgen van conflict voor vrouwen, meisjes, mannen en jongens en LHBTQI+ personen. Prioriteer daarbij het beschermen van slachtoffers en overlevers van CRSGBV, waaronder seksuele uitbuiting en misbruik (SEA), en het aanpakken van de grondoorzaken van CRSGBV, in lijn met de principes van het Nationaal Actieplan (NAP) 1325-IV¹.***

2. Pas de principes van het Feministisch Buitenland Beleid (FBB) en de commitments van het Nationaal Actieplan (NAP) 1325 toe op internationale handel en winning van grondstoffen

Het kabinet wil ‘*Inzetten op win-win partnerschappen met grondstofrijke ontwikkelingslanden gericht op duurzame winning, verwerking en handel van kritieke grondstoffen*’ ten behoeve van gelijkwaardige economische ontwikkeling (3.1). Nergens in de Afrikastrategie, noch in de Grondstoffenstrategie overigens, wordt benoemd dat kritieke grondstoffenwinning een hoofdoorzaak is van extreem geweld en langdurige gewapende conflicten. Zoals in de DRC, een voor Nederland belangrijke grondstofrijk land, maar waar ook grote groepen mensen, met name vrouwen, meisjes en vrouwenrechtenactivisten, te maken hebben met conflict gerelateerd geweld, stelselmatige uitbuitingen of verdwijningen. Deze situatie staat haaks op een inzet op ‘*win-win partnerschappen*’.

Duurzame ketens vormen de kern van Nederlands beleid (3.1.4), maar duurzame ketens worden nimmer in een conflictsituatie gerealiseerd. Wij roepen het ministerie op conform de principes van het FBB een *Reality check* uit te voeren en te kijken naar de effecten van beleid rond handel en kritieke grondstoffen op conflict en daarbinnen op de positie en veiligheid van o.a. vrouwen en meisjes. ***Zet bovendien expliciet in op het aanpakken van de grondoorzaken van geweld en gewapende conflicten, als integraal onderdeel van het beleid rond duurzame winning en handel in kritieke grondstoffen, in lijn met de principes van het FBB en NAP 1325 staand beleid.***

3. Zet in op preventie en tegengaan van gewelddadig extremisme

Het kabinet stelt te willen samenwerken met een verscheidenheid aan actoren in de aanpak van de grondoorzaken van conflict en het voorkomen en terugdringen van terrorisme (P/CVE) op lokaal en internationaal niveau (3.2.1). Hierbij is aandacht voor de inclusie van vrouwen, jongeren, gemarginaliseerde groepen zoals religieuze minderheden en LHBTQI+ personen (3.2.3). Tegelijk mist referentie naar ideologie en religie in analyses en aanpak van conflict en gewelddadig extremisme. Voor effectieve inclusie van bovengenoemde groepen en programma’s die aansluiten op de lokale context, bevelen wij aan:

- = Kennis van sociale en religieuze normen en de context is essentieel in de aanpak en het voorkomen en terugdringen van radicalisering en gewelddadig extremisme. Zo spelen recruiters van extremistische organisaties in op traditionele gendernormen. ***Voer een genderanalyse uit***

---

¹ NAP 1325-IV, Strategisch doel 3: “Vrouwen en meisjes in en uit conflicten, maar ook mannen en jongens, worden beschermd tegen alle vormen van conflict gerelateerd geweld, waaronder seksueel en gender gerelateerd geweld, hun rechten worden gewaarborgd en zijn afdwingbaar”.

voorafgaand aan de ontwikkeling van P/CVE-beleid en programma's, tijdens de uitvoer ervan en bij de evaluatie. Zodat deze uitgaan van de heersende sociale en religieuze normen en daarop daadwerkelijk kan worden ingespeeld.

- = ***Werk actief samen met (lokale) vrouwen, jongeren, religieuze leiders en andere actoren in de aanpak en het voorkomen van gewelddadig extremisme. Houd daarbij rekening met de intersectie tussen gender en diversiteit factoren zoals religie, etniciteit, sociaaleconomische klasse, etc. die maken dat bepaalde vrouwen en mannen eerder ontvankelijk zijn voor aansluiting bij een extremistische groep.*** Veel lokale vrouwengroepen en -organisaties zijn al jaren actief in het versterken van de weerbaarheid van lokale gemeenschappen en daarmee de preventie van gewelddadig extremisme. Lokale, informele en religieuze leiders zijn daarnaast belangrijke ingangen tot delen van de gemeenschap. Steun deze lokale partners en werk met hen samen.
- = ***Koppel (lokaal) hard security CVE/anti-terreur beleid aan nationale actieplannen rond Vrouwen, Vrede en Veiligheid. Inmiddels hebben 105 landen wereldwijd nationale actieplannen (NAPs 1325).*** Met deze NAPs 1325 worden de 10 VN-Veiligheidsraad Resoluties rond inclusieve vrede en veiligheid vertaald op lokaal niveau. Het is cruciaal dat anti-radicaliseringswetgeving en beleid aansluit op deze plannen. Zoals in Kenia waar maatschappelijk middenveld en experts pleiten voor koppeling van de P/CVE-plannen met de lokale NAPs 1325 op district niveau. Zodat vrouwen worden gezien en gehoord in het tegengaan van radicalisering en toegang krijgen tot financiering van hun werk.

4. Stel mensenrechten centraal bij Migratie, Opvang en Terugkeer

Wereldwijd zijn circa 108 miljoen mensen op de vlucht, [waarvan de helft vrouw](#). Vrouwen en alleenstaande kinderen, en ook LHBTQI+ personen worden tijdens en na de vlucht vaker dan (hetero cis) mannen slachtoffer van uitbuiting, mensenhandel en (seksueel) geweld. Naar schatting maakt zo'n 63-80% van de vrouwen en meisjes voor, tijdens of na de vlucht [seksueel geweld](#) mee. Tegelijk neemt de [veilige toegang](#) tot o.a. seksuele gezondheid en reproductie voorzieningen af. Hierdoor is de kans op ongewenste zwangerschappen, of complicaties tijdens de zwangerschap bij vrouwen op de vlucht aanzienlijk groter. Waarborgen van de bescherming en rechten van vrouwen, als onderdeel van alle mensenrechten, in processen rond Migratie, Opvang en Terugkeer is dan ook cruciaal.

Het kabinet stelt in de Afrikastrategie dat Nederland en Europa op het migratievraagstuk betere resultaten kunnen behalen door meer gelijkwaardige samenwerking met Afrika: *“Nederland streeft naar effectieve, duurzame migratie samenwerking op basis van respect en wederzijdse belangen. (...) Nederland wil deze samenwerking met Afrikaanse partners vormgeven binnen de kaders van het internationaal en Europees recht.”* In de Afrikastrategie worden migratiepartnerschappen beschreven met derde landen om migratie te beheersen, o.a. Tunesië, Egypte, Nigeria, Marokko en Niger. Dat zijn landen waarbij mensenrechtenschendingen veelvuldig plaatsvinden, met veel restricties voor lokale NGO's en mensenrechtenactivisten. ***Wij roepen het kabinet op duidelijk te maken hoe de mensenrechten van vluchtelingen en migranten, en specifiek de veiligheid van vrouwen en meisjes, worden gewaarborgd in de Afrikastrategie, conform de [motie Drost c.s. \(28 juni 2023\)](#):***

- = ***Eis van het derde land passende wetgeving en handhaving op het gebied van mensenrechten en gender responsieve bescherming van vluchtelingen en migranten.***
- = ***Zorg dat bij een migratie partnerschap (lokale en internationale) maatschappelijke organisaties, waaronder vrouwenorganisaties, in staat worden gesteld mensenrechten en de besteding van financiële middelen te monitoren en te rapporteren.***
- = ***Focus op legale en veilige migratieroutes, circulaire migratie om migranten hier te laten werken, armoedebestrijding, eerlijke handel, investeringen in conflictpreventie en -bemiddeling, en het aanpakken van de ongelijkheid tussen het mondiale Noorden en Zuiden.***

5. Prioriteer gender in de inzet op economische ontwikkeling

In de Afrikastrategie wordt benadrukt dat door het hele beleid vrouwen en jongeren een centrale rol innemen. Een genderlens zal integraal onderdeel uitmaken van de acties in de Achtiegerichte Agenda. Echter ontbreekt een grondige intersectionele analyse op economische thema's als private sector, handel, waardeketens, de energietransitie en kritieke grondstoffen. De Afrikastrategie heeft nu onvoldoende oog voor groepen die (meervoudig) in een achtergestelde positie zitten, bijvoorbeeld op grond van leeftijd, gender, seksuele geaardheid, sociaaleconomische positie, etnische achtergrond, lichamelijke en geestelijke beperkingen of religie.

Een *Reality check* – een van de vier principes van het FBB - is daarmee niet uitgevoerd. Economisch beleid waarin gender niet is meegenomen heeft veelal negatieve consequenties voor de rechten en positie van vrouwelijke werknemers, ondernemers, of vrouwen die in de informele sector werken. Dit kan bijvoorbeeld raken aan hun concurrentiepositie, leefbaar loon, toegang tot hulpbronnen of kapitaal. Expliciete aandacht voor de impact op gendergelijkheid van de Nederlandse inzet op economische groei en – integratie en handelsafspraken is noodzakelijk om allereerst een negatieve impact te voorkomen (*do no harm*), maar ook om juist een inclusieve en gendertransformatieve agenda te kunnen vormen (*do good*). Met gender transformatief beleid werkt Nederland echt aan het veranderen van ongelijke machtsverhoudingen (zoals het verder dekoloniseren van ons buitenlandbeleid) en wordt er concreet toegewerkt naar meer rechtvaardige, duurzame en welvarende samenlevingen.

- = ***Maak intersectionele genderanalyses consequent onderdeel van beleidsontwikkeling omtrent alle thema's van de Afrikastrategie, inclusief voor thema's als private sector, handel, waardeketens, de energietransitie en kritieke grondstoffen.*** Gebruik deze genderanalyses om beleid te ontwikkelen dat een positieve invloed heeft op gendergelijkheid.
- = ***Versterk de capaciteit en expertise op gendergelijkheid, zowel binnen de directies die zich bezighouden met buitenlandse economische betrekkingen als de politieke tak van het ministerie van Buitenlandse Zaken én het postennetwerk.*** Zet in op senior gender focal points met duidelijke taakomschrijving, middelen en mandaat. Zorg ervoor dat het hoger management verantwoordelijkheid draagt voor de aansturing en verantwoording op gendergelijkheid in de uitvoer van de Afrikastrategie.

6. Betrek Afrikaanse vrouwenrechtenorganisaties en lokale gemeenschappen betekenisvol

Terecht wordt in de Afrikastrategie de relevante rol van maatschappelijke organisaties benoemd bij het werken aan inclusieve samenlevingen, het beschermen en vergroten van *civic space*, evenals het aan het licht brengen van negatieve (neven)effecten van activiteiten van het internationale, inclusief Nederlandse, bedrijfsleven. Voor effectief en rechtvaardig beleid is het essentieel om vrouwenrechtenorganisaties en lokale gemeenschappen betekenisvol te betrekken. Dit is bovendien in lijn met de R van *Representatie* van het Nederlandse FBB. Ook in de [OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen](#) wordt aandacht besteed aan het betrekken van stakeholders.

Om deze essentiële waakhondrol goed te kunnen uitvoeren is het noodzakelijk om voldoende middelen beschikbaar te stellen in lijn met de R van *Resources* van het FBB. Dit gaat hand in hand met het versterken en meer toegankelijk maken van klachtenmechanismes in bijvoorbeeld handelsakkoorden. Daarnaast kan de Nederlandse overheid ook een rol spelen door transparante en tijdige informatievoorziening richting het maatschappelijk middenveld over bijvoorbeeld handelsactiviteiten, zodat vrouwenrechtenorganisaties, *grassroots* organisaties en vakbonden daar op in kunnen spelen.

Door betekenisvolle participatie en consultatie in alle fases van beleidsontwikkeling en –uitvoering, kunnen potentiële risico's echter ook preventief in kaart worden gebracht en passende maatregelen getroffen worden. Bedrijven moeten gestimuleerd worden om in te zetten op een “social license to operate” wat wil zeggen dat ze gemeenschappen moeten overtuigen van hun toegevoegde waarde en daarin de gelijkwaardige samenwerking opzoeken om de win-win partnerschappen te creëren.

Zoek de samenwerking met lokale vrouwenrechtenorganisaties op voor de uitvoering, monitoring en evaluatie van de Afrikastrategie. Doe dit structureel, richt hiervoor in samenspraak processen in en luister naar wat zij aangeven dat nodig is om op een betekenisvolle manier te participeren. Neem geleerde lessen en feedback mee in het verder ontwikkelen van de Actiegerichte Agenda die aan de Afrikastrategie gekoppeld is.

7. Koppel financiële bijdragen aan fondsen en multilaterale ontwikkelingsbanken aan duidelijke voorwaarden

Zoals benoemd in de Afrikastrategie doet Nederland financiële bijdragen aan multilaterale ontwikkelingsbanken, waaronder de Wereldbank, de Afrikaanse Ontwikkelingsbank (AfDB), de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling (EBRD), Europese Investeringsbank (EIB) en het Internationaal Fonds voor Landbouwontwikkeling (IFAD). De redenatie is dat zij gunstige leningen kunnen verstrekken om landen te ondersteunen met structurele hervormingen, zoals sectorale programma's, integratie van klimaatdoelen in ontwikkelingsprogramma's, en het aanbieden van technische assistentie bij projectontwikkeling. Het is cruciaal dat er [voorwaarden](#) gesteld worden aan de financiering die we beschikbaar stellen. Zo kunnen we garanderen dat hiermee een positieve bijdrage geleverd wordt aan gendergelijkheid, klimaatrechtvaardigheid en het tegengaan van conflict.

Lokale gemeenschappen en groepen in een kwetsbare of gemarginaliseerde positie worden zelden bereikt door grootschalige projecten terwijl die vaak diep ingrijpen in hun leefomgeving en bestaan. Dergelijke projecten dragen daardoor onbedoeld vaak bij aan het vergroten van de kwetsbare positie van lokale gemeenschappen, inclusief vrouwen en meisjes. Het is essentieel om gelijk eigenaarschap, toegang en gebruik van land en financieringsmogelijkheden voor vrouwen en mannen in al hun diversiteit te garanderen. Er ligt een kans om juist innovatieve, lokale oplossingen geleid door lokale gemeenschappen te steunen en daarmee vrouwen en jongeren geleide initiatieven/organisaties te bereiken en een (politieke) stem te geven. Juist lokaal geleide oplossingen, bijvoorbeeld op klimaatadaptatie, zijn cruciaal voor een langdurige en effectieve interventie.

Toets de Nederlandse financiële bijdragen aan fondsen en multilaterale ontwikkelingsbanken aan de [Locally Led Adaptation Principles](#). Zet o.m. bij bilaterale en multilaterale klimaatfinanciering in op verbeterde toegang voor lokale actoren, inclusief feministische en vrouwenrechtenorganisaties en inheemse (vrouwen)groepen. Dit kan bijvoorbeeld via direct access- en small grant funds en het verlagen van toegangsbarrières. ***Zet in op simpele aanbestedingsprocedures die toegankelijk zijn voor kleinere spelers, vrouwen(rechtenorganisaties) en lokale gemeenschappen.***

Over WO=men Dutch Gender Platform WO=men is het Nederlandse netwerk van vrouwenrechten-, diaspora- en ontwikkelingsorganisaties, ondernemers, militairen, academici en activisten die zich inzetten voor gendergelijkheid en vrouwenrechten wereldwijd. WO=men is het grootste netwerk in Europa op dit gebied. Zie voor meer informatie:

www.wo-men.nl